

Belányi György

Hogy volna az

...Kezdetnek tán jobb is a vége –,
ha volna, se nincs; ennyit ér.
Olykor az ég is hajlik félre,
ha megdöccenti épp a szél.

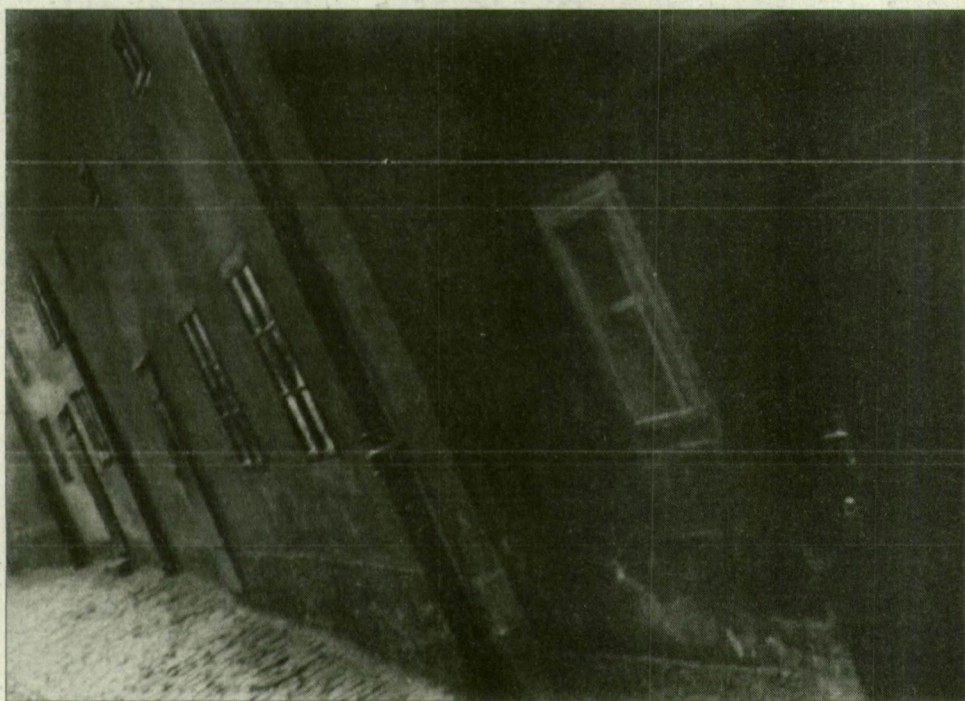
Reggel a szív még halkán kékül,
a létre rámegy egy napom,
és ezt könnyedén – szünet
nélkül! –
már mindhalálíg folytatom.

S hogy mennyi minden megvan
közben!
Ó, elmondani sincs időm.
S ha lennének itt egy kissé többen,
hogy volna még az, ami lőn!

Miféle világra záródnak
szótlán s kegyetlen ablakok?
Rettentő múltja van a szónak.
Feltétel nélkül megvagyok.

Aztán az arcom még estére.
Mit tennem kell, azt megteszem.
S hogy a teremtésben mivégre?
Beárnyékolja a kezem.

E dolgokhoz csak annyit szólok,
hogy – elintézem majd magam.
S amiről itt mindvégig szó volt,
megfeledekzem boldogan.

Prága... (Fotó: Szegi Amondó)

Négyen voltunk a kórteremben. Ábrahám bácsi, a bordányi földműves hetvenévesen, életében először került kórházba, s szorongva járta végig a vizsgálatok lépcsőfokait, melyek a hasmútét áldozati oltárhoz vezetnek. Feri, a harmincnégy éves szomorú lakatoson egy év leforgása alatt négy műtétet végeztek, de állapota csak átmenetileg javult, s most már arról álmodozott, hogy megmaradt beleit végleg kivezetik oldalra, egy zöld műanyag zacskóba. (Feri „álma” teljesült, és ő ezt megnyugodva vette tudomásul.) Nekem almanagyságú rákos daganatot vágott ki Baradnay professzor úr a vastagbeleből: a bűnbeesés almáját, amelyet rendszeresen, zsíros-fűszeres étkezések, erős italok és még erősebb, ráadásul többnyire visszanyelt indulatok növesztettek akkorára, hogy végül a belek kígyójának torkán megakadt „az gimlcs”, illetve annak negatívja; a lángpallosnak (értsd: szikének) nem az én riadt lelkemet, hanem őt kellett kiüznie testem edenkertjéből. Negyedik betegársunk, Pali (ő e történet voltaképpen hőse) pár éve még bírkózóbajnok volt (igaz, könnyűsúlyban), most meg – huszonkét évesen – csonttá-bórré fogyva, nehéz és bonyolult bélműtéten esett át. (Nézem első nap, mit hozott magával kórházi olvasmányak: Orwell esszéit. „Mi vagy te, tanár?” –

kérdeztem tőle. „Nem, műszerész” – válaszolta, s amikor felajánlottam, hogy hozatok neki könyveket a saját könyvtáramból, ha végzett az Orwellel, egy Villon-kötetet kért.) Pali egy vajdasági kisvárosból érkezett; a betegség kimetszhető pokla egy nagyobb pokoltól, a véres és értelmetlen balkáni háborútól mentette meg; s utána jött, már a műtét másnapján megjelent gyönyörű, bodros-szőke menyasszonya is, aki – talán illendőség okából – minden látogatásra magával hozta sudár, szépfenekű barátját. (Bocsáss meg az olvasó a frivolságomat, de az a lány mindig úgy állt Pali ágya előtt, háttal nekem, hogy felpolcolt párnáim közül leginkább ezt a megnyerő domborulatot láttam, s lábadozván, férfierőmtől ideiglenesen megfosztva, szomorúan idéztem Kant (vagy Hegel?) aranyköpését: Szép az, ami érdek nélkül tetszik. Úgy is mondhatom, plátói vonzalmat éreztem e szűzies szeméremmel gömbölyödő popsi iránt, amelyen – s nemcsak a vékony nyári szoknya szövetén, hanem mintegy a popó auráján keresztül – már átsejtett a szilaj kancafár lehetősége (no persze, nem az én számomra). Pali seblázat felnyomták, gyógyulását mégis gyorsították ezek a látogatások. Az egyik azonban majdnem tragikus következményekkel járt.

Baka István

Kacsamese

De ne vágjunk az események elébe, előbb még be kell mutatnunk történetünk másik hőjét, a kórházi kacsát. Ugye, tudják, mire gondolok? Ha nem, kérdezzék meg kórházviselt férfi ismerőseiktől, én úgysem adhatnék hiteles és kimerítő felvilágosítást, ugyanis nem kötöttem közelebbi ismeretséget vele. Amikor hasfelmetszésem másnapján kihúzták belőlem a katétert (sejtik, honnan), és felszólítottak, hogy fél napon belül pisiljek, különben kénytelenek lesznek visszatenni, azonnal a lábam közé kaptam ókacsaságát, s próbáltam pár cseppet kipréselni, de nem ment... Még hogy én ágyban fekvő, mint egy csecsemő, aztán meg nyomjam a nővérke kezébe: vigye ki!... nem, én még nyilvános vécén, férfimód állva sem tudok, ha odaállnak mellém. Ezért aztán este tájban lemásztam az ágyról, és minden segítség nélkül kívánszorogtam a vécére, megnyitottam a vízcsapot (similis simili gaudet), és percek múlva learattam első győzelmemet a nyomorúságom felett (vagy inkább leszűrettem, a préselést is beleértve) s ezután mindig, még az infúziót félbeszakítva is, felkeltem, ha szük-

Egy emberélet túl rövid idő arra, hogy valami lényegeset megtudjunk a világról, ezért kell minél alaposabban megismerni a történelmet. E felismerés teszi magányossá Milorad Pavicot szükebb hazájában, a Balkánon. A Kazár szótár című regényével ismertté vált szerb író novelláskötete – melyet az újvidéki Fórum, és a pécsi Jelenkor kiadó közösen jelentetett meg – erről a végtelen szellemi magányról mond el tanulságos történeteket.

A Tüszögő ikon című gyűjtemény a magyar olvasó számára egészen különös megfogalmazásban adja vissza e tanulságokat. Bojtár B. Endre és Gállos Orsolya fordításai által megjelenik az a nyelvi közeg, melyet a szerb posztmodern reprezentánsa teremtett misztikus történeteinek elmeséléséhez. Tömör szóképei, lényegre törő fogalmazása segítségével olyan ikonokhoz hasonlítható írásokat hozott létre, melyek lényegük szerint valami távoli, megfoghatatlan erőt sugallnak.

Pavlic történeteinek színtere a Balkán és az azzal közvetlen kapcsolatban lévő területek. Középkori és később játszódnak történeti egy hiedelmeiben, hagyományokban igen vegyes, ám sorsában közösen osztozó régiót fest le az író. A könyv lapjain megelevenednek a mai harctéri tudósításokból ismert boszniai városok, Bácska és Bánát egyes lakosságú falvai, a dalmát tengerpart, Konstantinápoly, Koszovó és Szerbia települései, sőt jó néhány elbeszélésben megjelenik Pest is. Az itt játszódnak történelmi eseményeknek je-

Szincsek György

Ezer év magány

Milorad Pavic: A tüszögő ikon

lentésük van, melyet lehet, hogy csak évszázadok múltán fejtünk meg. Talán soha nem volt ilyen aktuális a történelem tanulságainak feldolgozása, hiszen Pavic novelláit a napi harctéri krónikák írják tovább.

Hősei élete egy-egy fontos tanulságot hordoz, melyet egy tételmondatban fektet le, sokszor már az írás első mondatában. A történet ezután már csak bizonyítás, illusztráció, mely körülöleli a lényegét. E tételek pedig felépítenek egy törvényekbe zárt világot, mely megbízható útmutatást kíván adni az élet lényeges kérdéseire. Ilyen irányadó iromány az a családi szelvény, melyet az író családjának tagjai hagyományoztak egymásra, generációkon keresztül. A kötet utolsó írásának (Szél-atlasz) az a tanulsága, nem biztos, hogy a józan ész és logika teremt meg az igazán nagyszerű dolgokat, lehet, hogy ha a törvényekkel ellentétben cselekszünk, olyan eredményre juthatunk, mint Kolumbusz. Pavic ars poeticája is lehetne ennek az elbeszélésnek az egyik legfontosabb megállapítása: „Most már tudom: a titokhoz nem országuuton, hanem mellékutakon lehet eljutni; nem a helyes, hanem a téves ösvény vár ránk.”

Pavic balkáni atmoszférája sokban hasonlatos a latin-amerikai indián mito-

lógiákra épülő irodalomhoz, különösen emlékeztet világa Garcia Marquez Száz év magányára. Szereplői a balkáni mitológia és történelem elfeledett hősei, mesebeli tulajdonságokkal, fantasztikus életúttal, melyeket mégis alátámaszt az író történelmi forrásokkal. Szereplői megszállottjai egy eszmének, vagy egy tételnek, tisztában vannak azzal, hogy életük valami fontosat fog igazolni. A török időkben, Hercegovinában játszódik például az a történet (Főirat a Szűz jegyében), mely egy olyan kőműves cselekedeteit meséli el, aki minden józan megfontolás ellenére kolostorokat épít a menekülő osztrák, és az üldöző török sereg közti senki földjén. A munkára néhány napja van és tudja, hogy a törökök mindent felégetnek, ami útjukba kerül. Építményei mégis megmaradtak, hirdelve azt, hogy a csodák és a kegyetlen realitások ugyanannak a valóságnak a részei.

Azok a mesék, melyeket Milorad Pavictól tanulhatunk, tanulságot szolgáltatnak mindazok számára, akik hisznek a csodákban: hiedelmük lehet, hogy csak évszázadok múltán igazolódik, de a mindent tudók nyugalomával halhatnak meg.

aztán semmi sem jutott el a fülemig az amúgy sem túl bizalmas beszélgetésből. (Mivel a menyét elhozta a menyét – mondaná Micimackó.) A látványról azonban nem fordítottam el a szememet, – a mindenen (még a potencián is) túllévő érett férfi megértő bölcsességével gyönyörködtem a virágzó fiatalságban. A kis menyasszony egyre beljebb húzódtott a hófehér lepedőn, s Pali szabadon hagyott kezét fogva, önfeledten fecserészett, némi irigységet kelte az imént említett érett férfiúban. De Pali valahogy nem volt boldog, feszültség ült az arcán, s csak elvétve hullatta bele a maga szócsoppjeit a lány sebesen áradó hegyipatak-csacsogásába. (Nem csoda, egészen másféle csöppel volt elfoglalva.) Fél óra múlva a két lány elviháncolt, mint a tavaszi zápor (ezt a szép képet Szergej Jeszenyintől loptam), s ekkor Pali megkönnyebbülten húzta elő a takaró alól a színlüktelt kacsát.

– Éppen fűtültem, amikor beléptek. Nem volt mit tenni, a combom közé szorítottam és tartottam, ahogy bírtam. Ráadásul, amikor a menyasszonyom leült az ágyra, az ijedségtől újra megindult, sugárban. Végig attól rettegtem, hogy kiömlik a lepedőre, a lány alá.

– Te dilis – fuldokoltam a nevetéstől –, miért nem küldted ki a lányokat egy percre, addig mi eldugtunk volna a kacsádat.

– Nem jutott eszembe –

vallotta be Pali –, megdermedtem a rémülettől. Szólni se tudtam. Remélem, nem hiszi azt, hogy már nem szeretem.

– Rá kellett volna fogni, ha kiömlik. – Ezt a szomorú lakatos tanácsolta, aki ittléte óta először nevette el magát. – Mondhattad volna, hogy ennek női pisi szaga van.

– Hát Palikám – vont a végső tanulságot Ábrahám bácsi –, majdnem előbb lett meg a keresztelő, mint a kézfogó. Ámbár ilyesmi az életben gyakran megesik.

Másnap reggel a legidősebb nővér fejcsóválva kötözte át a sebeinket. – Én nem tudom, mi van ezzel a szobával. Egyfolytában szaladgálnak, kiszökösnek cigarettázni, annyi a látogatójuk, hogy egészséges embernek is sok volna, a sebük mégis úgy gyógyul, mintha csak borotválkozás közben karcolták volna meg magukat.

– Jaj, nővérke – mondtam, a szakállamat simogatva. – Én már huszonkét éve nem borotválkoztam. Mit gondol, megérem a negyedszázados jubileumot?

A nővér nem válaszolt, ment kifelé – még sok köztöznivalója volt a szomszédos kórtermekben. De az ajtóból visszafordult: – Haza kéne zavarni az egész társaságot, csak foglalják a betegek helyét.